

نهضت جهانی دولت‌ها علیه پولشویی

محمدحسین دانایی

تعاریف

چندی است که واژه "پولشویی" بر سر زبان‌ها افتاده و به تدریج به مثابه یک واقعیت و الزام جهانی، بر صدر فهرست مناسبات اقتصادی نوین کشورهای جهان نشسته است. "پولشویی" یعنی تطهیر پول، البته نه به معنای شستشوی فیزیکی و گندزدایی و لکه‌گیری و ضد عفونی کردن اسکناس‌ها و سکه‌های رایج؛ بلکه به معنای انجام عملیاتی که درآمدهای با منشأ غیرقانونی و غیراخلاقی را قانونی و اخلاقی جلوه دهد، و بعد از این پول‌های ظاهراً قانونی و تمیز شده را وارد سیستم بانکی کند و با تبدیل آنها به ارز، امکان خروج آنها از کشور را فراهم آورد تا آنها هم به چرخه اقتصاد جهانی بپیوندند. به‌طور کلی، پولشویی به منظور تطهیر سه نوع درآمد خلاف انجام می‌شود:

- ۱) پول‌های کثیف، یعنی پول‌هایی که در اثر قاچاق مواد مخدر و فحشا به دست آمده‌اند.
- ۲) پول‌های خاکستری، یعنی پول‌هایی که از طریق فساد مالی دولتی و ارتشا به دست آمده‌اند.
- ۳) پول‌های سیاه، یعنی پول‌هایی که از طریق فرار مالیاتی، قاچاق کالا و فعالیت در بازارهای زیرزمینی (غیررسمی) حاصل شده‌اند.

در فرهنگ ما همه این انواع در یک کلمه "پول حرام" خلاصه می‌شوند و نزدیکترین واژه متداول در عرف فارسی برای پولشویی هم "لاپوشانی" است، یا "التباس" به معنای پوشیده نگهداشتن حقایق از طریق اختلاط و ایجاد اشتباه؛ همچنان‌که این ظالم حق‌ناشناس بهر گواهی کرد چندین التباس (مولوی)

اشاره

موقعیت ایران از لحاظ جغرافیای اقتصادی، همراه با فقدان قوانین و مقررات خوب، و ضعف ساختارهای حاکمیتی، و کمبود مجریان عبور، و ناتوانی سیستم بانکی در ارائه خدمات مالی شایسته و کامل، و... باعث شده‌اند که طی چند سال اخیر، سه پدیده قاچاق کالا، قاچاق ارز، و پولشویی به تدریج در این کشور بالیده‌تر شوند و به صورت یک چرخه شیطنانی منسجم به یکدیگر گره بخورند و روزبه‌روز بر مشکلات اقتصادی - اجتماعی ما بیفزایند. فراین حاکمی از آن است که انهدام قطعی این چرخه - فعلاً - محال است، اما ضرورت همراهی با الزامات و انتظارات جهانی، و امید به مخدوش کردن نسبی فعالیت‌های مخرب این چرخه موجب شدند که از سال ۱۳۸۱ اقدامات اولیه برای قانونی شدن مبارزه با پولشویی و الزام موسسات مالی به کنترل جریان‌های پولی غیرمشروع و غیرقانونی آغاز شود. اکنون این "نوب" در زمین مجمع تشخیص مصلحت نظام است، و نوبت این مجمع است تا با جستجوی راهکارهای بهینه، امکانات قانونی برای اجرای این مقررات را فراهم آورد تا شاید آن حلقه شیطنانی به تدریج شکسته شود و از شر پیامدهای شوم سیاسی و اقتصادی آن رهایی یابیم. در این شماره مجله، این موضوع را تحت دو عنوان پی می‌گیریم:

- ۱) نهضت جهانی دولت‌ها علیه پولشویی.
- ۲) حواله، بدیلی برای سیستم نقل و انتقال پول و نقش آن در پولشویی.

پرداختن به این موضوع هم به خاطر تذکر و یادآوری است که مبادا باز هم موضوع مورد غفلت قرار گیرد یا وجه‌المصالحه‌ای شود برای رقابت‌ها و بازی‌های بازیگران عرصه سیاست، هم به خاطر تقویت و غنای ادبیات و نظریه‌پردازی‌های مربوط به موضوع است و هم به خاطر ارائه جلوه‌های تازه‌ای از عناصر موثر در شکل‌گیری یک شبکه برای انجام تخلفات مالی از طریق پولشویی. امید است که دست کم برخی از این اهداف تحقق یابند. بانک و اقتصاد

تدوین قوانین ضد پولشویی توسط کشورهای مختلف و تشکیل اتحادیه بین‌المللی مبارزه با پولشویی (FATF) حلقه محاصره علیه عملیات تبهکاران را تنگتر کرد و...

پیشینه

یکی از خردمندان گفته است که «در زیر آسمان کیود، هیچ چیز تازه‌ای وجود ندارد.» بلی، پولشویی هم پدیده تازه‌ای نیست. شاید این عمل همزاد با اولین عمل مجرمانه‌ای باشد که توسط انسان در روی کره زمین واقع شد. به عبارت دیگر، وقتی که اولین انسان، دست به سرقت زد و وجدانش دریافت که کار قبیحی را مرتکب شده است، دست‌به‌کار «پولشویی» شد، یعنی کوشید تا آن مال مسروقه را مخفی کند، جابجا کند، تغییر شکل بدهد، آن را با دیگر اموال خود بیامیزد... تا سرانجام ردی از آن عمل مجرمانه باقی نماند.

اما یکی از کاربردهای اخیر عمل «پولشویی» مربوط به دهه ۱۹۳۰ میلادی است. در آن سال‌ها، باندهای مافیایی و شبکه‌های گانگستری در آمریکا و اروپا بیدار می‌کردند، به ویژه باند «آل کاپون» معروف، در ارتکاب اعمال مجرمانه و تبهکاری به رکوردهای تازه‌ای دست یافته بود! آنان مطابق معمول همه تبهکاران، برای گم کردن رد درآمدهای غیرقانونی و غیراخلاقی خود، دست به پولشویی می‌زدند. آنها برای ارتکاب این امر مرتکب یک ابتکار! شدند و آنهم راه‌اندازی رختشویخانه‌های عمومی در شهرهای مختلف بود، به نحوی که مشتریان بتوانند لباس‌های کثیف خود را در این دستگاه‌ها بگذارند تا این دستگاه‌ها پس از دریافت چند سکه، لباس‌های کثیف را بشویند و به صاحبانشان برگردانند. بدین ترتیب، مدیران باندهای تبهکاری شیکاگو و نیویورک توانستند در ظاهر کسب و کار و درآمدهای مشروع را به راه بیندازند و در عین حال، درآمدهای غیرقانونی ناشی از اعمال تبهکارانه خود را هم با آن درآمدهای مشروع بیامیزند و مجموعه پول‌های مشروع و غیرمشروع را به حساب‌های بانکی خود منتقل کنند و...

تاریخ رویدادهای اقتصادی حاکی از آن است که بعد از جنگ جهانی دوم هم یک بار دیگر پدیده پولشویی در اروپا رواج یافت و آنهم به خاطر گسترش قاچاق مواد مخدر در قالب تشکیلات سازمانیافته جهانی بود، که بعدها فرار مالیاتی هم به آن اضافه شد و در مجموع منابعی به‌وجود آمد که توسط نوکیسگان عرصه سیاست جهانی برای راه‌انداختن آشوب‌های اجتماعی در کشورها و کودتا علیه دولت‌های ملی و محلی به کار گرفته شد.

آغاز واکنش‌ها

کاربرد مجدد پولشویی در جریان رسوایی واترگیت در سال ۱۹۷۳ باعث شد که برای نخستین بار اصطلاح پولشویی (Money Laundering) مورد استفاده قرار گیرد و به دنبال آن، یک دادگاه آمریکایی در سال ۱۹۸۲ اصول و چارچوب‌های کلی مبارزه با پولشویی را تعریف کرد.

در دهه‌های بعد که به تدریج کشورهای مختلف جهان به عضویت نهادهای بین‌المللی پیوستند، واکنش‌ها در برابر اینگونه تخلفات مالی منسجم‌تر شد و به تنظیم کنوانسیون‌های بین‌المللی انجامید. کنوانسیون سازمان ملل در سال ۱۹۸۸ (معروف به کنوانسیون وین) یکی از این کنوانسیون‌هاست که به‌طور همه‌جانبه به مقابله با قاچاق مواد مخدر و شستشوی پول‌های کثیف می‌پردازد و براساس پروتکل تدوین شده در کنفرانس پارامو، به مرحله اجرا درآمد. سرانجام هم اتحادیه بین‌المللی مبارزه با پولشویی (Financial Action Task Force on Money Laundering-FATF) تاسیس شد.

سیس بسیاری از کشورهای جهان در دهه ۱۹۹۰ میلادی در مورد تدوین قوانین ضدپولشویی اقدام کردند (مانند دستورالعمل اتحادیه اروپا در سال ۱۹۹۱ و قطعنامه سازمان بین‌المللی کمیسیون بورس‌های اوراق بهادار در سال ۱۹۹۲) و در سال ۱۹۹۷ هم برنامه جهانی علیه پولشویی تنظیم شد تا توانایی کشورها و سازمان‌های بین‌المللی فعال در مبارزه با تطهیر پول را تقویت کند. به دنبال این اقدامات، در سال ۲۰۰۰ میلادی قانونی موسوم به قانون نمونه (Model Law) از سوی سازمان ملل متحد تدوین و تصویب شد که مبارزه با انواع جرایم مالی (Financial Crimes) و از جمله پولشویی را به صورتی قانونمند مورد توجه قرار داد.

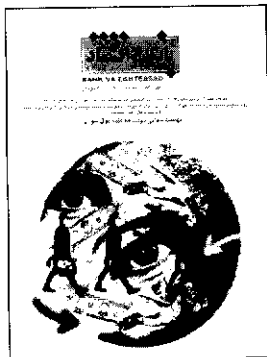
این سلسله اقدامات همراه با تشکیل اتحادیه بین‌المللی مبارزه با پولشویی (FATF) حلقه محاصره علیه عملیات تبهکارانه را تنگتر کرد و در حال حاضر، این اتحادیه که به کارگردانی هفت کشور صنعتی جهان (G7) فعال شده، به عنوان محور اصلی مبارزه با هرگونه فعالیت مالی غیرقانونی که بر اقتصاد کشورها اثر می‌گذارد، شناخته می‌شود.

در حال حاضر، تعداد ۲۹ کشور (آرژانتین، استرالیا، اتریش، بلژیک، برزیل، کانادا، دانمارک، فنلاند، فرانسه، آلمان، یونان، هنگ‌کنگ، سوئیس، ایسلند، ایرلند، ایتالیا، ژاپن، لوکزامبورگ، مکزیک، هلند، سوئد، نروژ، پرتغال، سنگاپور، اسپانیا، نیوزلند، ترکیه، انگلستان، ایالات متحده آمریکا به‌علاوه دو سازمان منطقه‌ای (اتحادیه اروپا و شورای همکاری کشورهای حوزه خلیج فارس) عضو اتحادیه بین‌المللی مبارزه با پولشویی می‌باشند.

مورد ایالات متحده

ایالات متحده آمریکا اولین کشوری است که پولشویی را در عداد جرایم بشمار آورد و در سال ۱۹۸۶ قانون محکمی را در این زمینه به تصویب رساند. البته هدف اصلی این قانون بیشتر اقدام علیه تجارت مواد مخدر است تا پول نقد، با وجود این، قانون مزبور به صورتی جامع تدوین شده و برای مبارزه با جرایم

قانون ضد پولشویی آمریکا می‌تواند وجوه اختلاس شده توسط مقامات فعلی یا قبلی کشورهای خارجی را که در حساب‌های آنها در نزد بانک‌های آمریکایی است، بلوکه و مصادره کند.

فعال هستند، باید بتوانند از طریق بازجویی و بازرسی، تمامی دارایی‌های غیرقانونی را شناسایی، ردیابی و ارزیابی کنند، و در مرحله بعد باید بتوانند اینگونه دارایی‌ها را بلوکه و توقیف کنند و به مصادره آنها بپردازند. بدیهی است که علاوه بر مصادره اموال غیرقانونی، باید به اعمال جرمه هم بپردازند و با اتخاذ سیاست‌های تشویقی و تنبیهی، زمینه‌های تکرار و توسعه اینگونه جرایم را از بین ببرند.

- مقررات این دستورالعمل نه تنها باید در بانک‌ها اعمال شود، بلکه دیگر موسسات مالی غیربانکی را هم باید دربرگیرد و به طور کلی، دولت‌ها باید شیوه‌هایی را اتخاذ کنند که مقررات ضد پولشویی درباره تمامی نهادهای فعال در بخش مالی کشورها اعمال شود.

- موسسات مالی و بانک‌ها نباید حساب‌های بی‌نام یا با نام‌های جعلی داشته باشند. بنابراین، هر یک از اینگونه موسسات باید ملزم باشند که هویت مشتریان و مراجعان خود را از طریق دریافت مدارک رسمی و قابل اعتماد شناسایی کنند و باید در هنگام انجام مبادلات بازرگانی و مالی، به ویژه در هنگام افتتاح حساب، یا حواله وجوه و نقل و انتقال وجوه نقد در مقادیر زیاد، هویت‌های احراز شده آنان را ثبت کنند و اینگونه اطلاعات را حداقل برای پنج سال نگهداری کنند تا در صورت نیاز، مسوولان ذیصلاح در امر مبارزه با پولشویی بتوانند برای پیگرد مجرمان و تبهکاران از این اطلاعات استفاده کنند...

ایران، پا به راه

درباره کشور خودمان ایران هم چند نکته گفتنی است:

اولاً، پولشویی عملی است که بیشتر در بخش غیررسمی اقتصاد کشورها یا بخش زیرزمینی اقتصاد جریان دارد تا از نگاه نظام‌های کنترل و بازرسی به دور باشد و در مداری خارج از جریان‌های رسمی اقتصاد به گردش درآید.

ثانیاً، بخش زیرزمینی اقتصاد ما سهم بزرگی از بدنه اقتصاد کشور، یعنی حدود ۴۰ درصد عملیات اقتصادی را به خود اختصاص داده و دولت هم هیچگونه نظارت واقعی و قابل ذکری بر فعل و انفعالات این بخش ندارد. بنابراین، فعالیت‌های دست‌اندرکاران این بخش - حتی آن دسته از فعالیت‌هایی که جنبه تبهکارانه و مجرمانه هم ندارند - در عمل مشکلات مختلفی را به ویژه برای بخش پولی کشور ایجاد کرده است، نمونه‌ای از این مشکلات هم فرار مالیاتی ۷۰ درصد فعالان اقتصادی در بخش زیرزمینی است.

ثالثاً، موقعیت ژئواکونومیک ایران و همجواری با مراکز عمده تولید مواد مخدر از یک سو، و واقع شدن در مسیر انتقال آنها به مراکز مصرف در اروپا از سوی دیگر باعث شده است که نگاه‌های بیشتری به این جانب جلب شود و انتظارات جهانی

مالی اختیارات وسیعی را برای مجریان و ناظران و دادستان‌های فدرال در نظر گرفته است.

قانون ضد پولشویی ایالات متحده جنبه فرامرزی هم دارد و چنانچه یک آمریکایی در داخل یا خارج از آمریکا مرتکب این اعمال شود، یا یک غیرآمریکایی دست به پولشویی بزند و بخشی از عملیاتش در حوزه قضایی آمریکا انجام شده باشد، به موجب این قانون، قابل تعقیب است و مجازات می‌شود. کیفرهای مقرر هم از ۵۰۰ هزار دلار جریمه و بیست سال زندان شروع می‌شود و تا جایی می‌رسد که دولت می‌تواند تمام ثروت و دارایی فرد مجرم را به نفع خودش ضبط کند. آستانه ورود به حوزه پولشویی مجرمانه در آمریکا هم مبلغ ۱۰۰۰۰ دلار تعیین شده است.

قانون پولشویی ایالات متحده ضمناً می‌تواند تحریم‌ها و ممنوعیت‌هایی را علیه دیگر کشورها برقرار نماید و وجوه اختلاس شده توسط مقامات فعلی یا قبلی کشورهای خارجی را که در حساب‌های بانکی آمریکا است، بلوکه و مصادره کند.

موازین جهانی ضد پولشویی

اتحادیه بین‌المللی مبارزه با پولشویی (FATF) برای تحقق اهداف خود یک دستورالعمل ۴۰ ماده‌ای دارد که تمامی گونه‌ها و ابعاد متفاوت پولشویی را در خود جای می‌دهد و طرفه آنکه این دستورالعمل آنچنان هوشمندانه و جامع تدوین شده است که تمامی کشورهای عضو را که هرکدام برای خودشان دارای سیستم‌های مالی و حقوقی مختلفی هستند، دربرمی‌گیرد. چارچوب عملی دستورالعمل این اتحادیه (FATF) می‌گوید:

- تمامی کشورها باید در اسرع وقت نسبت به تصویب و اجرای کامل کنوانسیون سازمان ملل متحد در سال ۱۹۸۸ (کنوانسیون وین) برای مقابله با معاملات غیرقانونی مواد مخدر اقدام کنند.

- قوانین داخلی کشورها و همچنین اصول رازداری که جزو فنون حرفه‌ای موسسات مالی و بانک‌هاست، نباید مانع اجرای این دستورالعمل بشود.

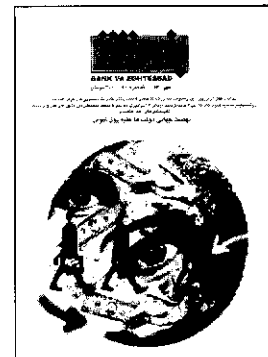
- تمامی کشورها باید در راستای مبارزه با پولشویی با یکدیگر همکاری داشته باشند و با کمک یکدیگر به تعقیب و کیفر مجرمان بپردازند.

- همه کشورها باید قوانینی را تصویب کنند حاکی از آن‌که عملیات پولشویی عملی مجرمانه محسوب شود.

- تمامی کشورها باید به مسوولان ذیصلاح اجازه بدهند که پول‌های تطهیر شده را مصادره کنند، البته مشروط بر آنکه به حقوق اشخاص ثالث لطمه‌ای وارد نشود.

- مسوولان ذیصلاح کشورها که در امر مبارزه با پولشویی

دستورالعمل ۴۰ ماده‌ای اتحادیه بین‌المللی مبارزه با پولشویی آنچنان هوشمندانه و جامع تدوین شده است که تمامی کشورهای عضو را که هرکدام برای خودشان دارای سیستم‌های مالی و حقوقی مختلفی هستند، دربرمی‌گیرد.

قاچاقچیان ایرانی قرار می‌دهند، و قاچاقچیان ایرانی هم کالاهای قاچاق را از طریق بیش از شصت اسکله فارغ از نظارت در سواحل جنوبی وارد کشور می‌کنند و در بازارهای مختلف به فروش می‌رسانند. سپس ریبال حاصل از فروش این کالاها را از طریق بعضی از صندوق‌های قرض‌الحسنه و موسسات اعتباری خارج از نظارت نهادهای حکومتی و بانک مرکزی، وارد سیستم بانکی می‌کنند. از اینجا به بعد این پول‌ها را یا به صورت اعتبار اسنادی صوری از کشور خارج می‌کنند یا آنها را به چک تبدیل می‌کنند و با آن چک‌ها از طریق صرافی‌ها دلار نقد یا حواله می‌خرند و آنها را به خارج منتقل می‌سازند. تحقیقات نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۹ حدود ۱/۴ میلیارد دلار از این طریق از کشورمان خارج شده است!

این بحث فقط به درآمدهای ناشی از قاچاق مواد مخدر محدود نمی‌شود، بلکه فرار مالیاتی، اختلاس، ارتشا و انواع فسادهای مالی کارکنان بخش دولتی و خصوصی مانند رانت‌خواری و تبانی در معاملات دولتی، به علاوه سرقت، کلاهبرداری، قاچاق اشیای عتیقه، قمار، آدم‌ربایی و فحشا هم از جمله جرایمی هستند که به تولید پول کثیف، خاکستری و سیاه می‌انجامند و بازار پول‌شویان را گرم‌تر می‌کنند و درآمدهای غیرقانونی حاصل از اینگونه اعمال مجرمانه هم یا در همان مدار کامل به جریان می‌افتد یا از طریق مدارهای فرعی در چرخه پولشویی قرار می‌گیرد و پس از مسموم‌کردن جامعه، از مملکت خارج می‌شود.

بدیهی است که یکی از علل این نابسامانی‌ها و جرایم - متأسفانه فزاینده - هم ضعف سیستم بانکی در ارائه خدمات مالی شایسته و کامل، فقدان قوانین و مقررات خوب و کمیابی مفرط مجریان غیور در مبارزه با پولشویی است.

برای مبارزه جدی‌تر با جریان پولشویی افزایش یابد. در این مورد بد نیست به یکی از برآوردهای سازمان ملل متحد اشاره کنیم: مطابق این برآورد، جمع کل تولید مواد مخدر در این منطقه حدود ۱۱/۲ میلیارد دلار است که حدود ۱/۸ میلیارد دلار آن در داخل ایران مصرف می‌شود. سپس ناگزیر نتیجه می‌گیرند که عملاً هر ساله حدود ۱۰ میلیارد دلار پول کثیف در ایران و از طریق ایران وارد چرخه جهانی می‌شود. این رقم به اضافه دیگر درآمدهای نامشروع که از طریق پولشویی در ایران به سیستم مالی بین‌المللی وارد می‌شود، تا رقم ۵۰ میلیارد دلار در سال برآورد شده است.

یک مدار بسته

درباره مکانیسم انجام عملیات پولشویی در ایران هم مطالعاتی صورت گرفته است. یکی از نتایج حاصله از این مطالعات حاکی از آن است که با توجه به موقعیت خاص جغرافیایی و شرایط نامناسب اقتصاد داخلی، در حال حاضر، سه پدیده قاچاق کالا، قاچاق مواد مخدر و پولشویی حلقه‌هایی هستند که به یکدیگر گره خورده‌اند و یک چرخه شیطانی را به وجود آورده‌اند که روزبه‌روز بر مشکلات اقتصادی - اجتماعی ما می‌افزایند.

یک مدار کامل از جریان عملیات هم به این صورت گزارش شده است که چون بخش بزرگی از اقتصاد ما زیرزمینی و غیررسمی است، لذا باندهای مافیایی (مثل باند ژنرال سا در منطقه مثلث طلایی میانمار، باند عمر رشید در پاکستان، باند نبیل خان در افغانستان، شبکه القاعده و...) ابتدا درآمدهای حاصل از فروش مواد مخدر در خارج از ایران را به کالا تبدیل می‌کنند و بعد این کالاها را در دبی به صورت امانی در اختیار

موج تازه

و اما تازه‌ترین فرصت برای آشکارشدن پیامدهای پولشویی هم ماجرای ۱۱ سپتامبر سال ۲۰۰۱ و حمله به برج‌های دوقلو در نیویورک آمریکا بود، واقعه‌ای که به گروه‌های تروریستی زیرزمینی از جمله القاعده به رهبری بن‌لادن نسبت داده شد و این تحلیل را به دنبال داشت که منابع مالی هنگفت ضروری برای واردکردن چنین ضربه‌ای به قلب اقتصاد جهانی، مستلزم انجام یک سلسله عملیات گسترده و پیچیده پولشویی بوده است.

بنابراین، در آستانه روند جهانی شدن، یک اصل دیگر هم بر اصول مدیریت یکپارچه جهانی افزوده شد، بدینصورت که تمامی دولت‌ها در تمامی کشورهای جهان باید تحت مدیریت سازمان‌های بین‌المللی و مطابق مقررات و دستورالعمل‌های متحدالشکلی که از طریق FATF به آنان ابلاغ شده است، با این پدیده به مبارزه برخیزند، و هرگونه تخلف یا کوتاهی از این رویکرد جهانی هم به عنوان سکوت رضایتمندانه در برابر تنه‌کاری‌های بین‌المللی و ناهمسویی با نظم عمومی جهان و حرکت در جهت ایجاد اختلال و ناامنی در بازارهای جهانی و حتا بسترسازی برای حملات تروریستی و تهدید امنیت ملی کشورها و جامعه بشری و... قلمداد گردید، و به دنبال آن، کشورهای مختلف جهان در مسیر همکاری‌های بین‌المللی در این زمینه قرار گرفتند و با توجه به کنوانسیون‌های بین‌المللی مربوط، به طور انفرادی نسبت به تدوین مقررات مبارزه با پولشویی اقدام کردند، و یا در حال آماده‌سازی مقدمات آن هستند.

■ ■ ■
 اکنون باید مجمع تشخیص مصلحت نظام، تکلیف لایحه مبارزه با جرم پولشویی را روشن کند.
 ■ ■ ■

آغاز مبارزه

رویه‌مرفته آن الزامات و انتظارات جهانی - که با اتهامات هسته‌ای و حقوق بشری نیز آمیخته شده - از یک سو، و پیامدهای شوم پولشویی علیه اقتصاد ملی از سوی دیگر باعث شدند که دولت ایران هم به‌طور جدی به فکر تنظیم لایحه مبارزه با جرم پولشویی بیفتد و هرچه سریعتر در این راه اقدام کند تا حداقل از افزایش مشکلات در ابعاد جهانی جلوگیری بعمل آورد. بنابراین، در سال ۱۳۸۱ لایحه مبارزه علیه پولشویی از سوی هیأت‌وزیران به تصویب رسید و برای تصویب به مجلس شورای اسلامی فرستاده شد. مجلس شورای اسلامی هم این لایحه را مورد تصویب قرار داد و برای تأیید به شورای نگهبان فرستاد. ولی شورای نگهبان برخی از مفاد این لایحه را مغایر با شرع و قانون اساسی دانست و آن را به مجلس پس فرستاد. اما مجلس حاضر به تغییر مفاد لایحه و تأمین نظر شورای نگهبان نشد و ناگزیر اکنون باید مجمع تشخیص مصلحت نظام تکلیف لایحه مبارزه با جرم پولشویی را روشن کند.

از طرف دیگر، چون طی آن مسیر طولانی می‌شد و سیستم بانکی هم در مناسبات خارجی‌اش با مسوولیت‌های صنعتی روبرو بود، لذا مقررات مربوط به پیشگیری از پولشویی در موسسات مالی کشورمان به‌طور جداگانه به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و در اواسط اردیبهشت ماه سال جاری توسط بانک مرکزی به بانک‌ها و موسسات مالی و اعتباری کشور ابلاغ شد. براساس این مقررات، افتتاح حساب و ارائه خدمات بانکی به مشتریانی که شناسایی آنها امکانپذیر نیست، ممنوع خواهد بود و تمامی فعالیت‌های بانکی باید با رعایت موازین و مقررات ناظر بر مبارزه با پولشویی تنظیم و اجرا شوند. فعالیت‌های بانکی مشمول مقررات مبارزه با پولشویی، شامل برات، خرید و فروش ارز به صورت نقدی، حواله یا چک‌های مسافرتی و مبادلات مشابه، صدور تضمین‌های بانکی، بازگشایی اعتبارات اسنادی و ابزارهایی که ناظر بر جمع‌آوری اسکناس‌ها و چک‌ها است، اجاره‌دادن صندوق‌های امانات، صدور تمامی انواع چک‌های مسافرتی، بازگشایی هرگونه حساب، توسعه تسهیلات مالی و دیگر فعالیت‌های بانکی از قبیل کارت‌های خودپرداز بانکی و خدمات بانکداری الکترونیک می‌شود.

براساس مقررات مبارزه با پولشویی، نهادهای مالی موظف هستند که تمامی مشتریان خود را شناسایی کنند و در مورد مشتریانی که شناسایی آنها امکانپذیر نمی‌شود، بازکردن حساب و ارائه هرگونه خدمات بانکی به آنها ممنوع است.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران نهادهای مالی را موظف کرده است که یکی از اعضای هیأت‌مدیره یا مقامات ارشد اجرایی خود را به عنوان مسوول اجرایی امور مبارزه با

پولشویی منصوب و وی را به این بانک معرفی کنند.

تمامی بانک‌های دولتی و غیردولتی، تمامی موسسات اعتباری که از بانک مرکزی مجوز گرفته‌اند، صرافان قانونی، صندوق‌های تعاونی، صندوق‌های خیریه قرض‌الحسنه و موسسات اعتباری تعاونی که براساس مقررات شورای پول و اعتبار فعالیت می‌کنند، موظف به اجرای مقررات مبارزه با پولشویی شده‌اند.

براساس مقررات مبارزه با پولشویی، افتتاح حساب بانکی برای اشخاص حقیقی با ارایه شناسنامه یا گواهینامه رانندگی یا پاسپورت معتبر امکانپذیر است و امضای بازکننده حساب هم باید توسط یکی از مشتریان شناخته‌شده بانک مورد تأیید قرار بگیرد. همچنین در صورتی که بازکننده حساب با سایر بانک‌ها نیز در ارتباط باشد، باید اطلاعات کافی در مورد فعالیت‌های بانکی در آن بانک‌ها را ارایه کند.

در مورد افتتاح حساب برای اشخاص حقوقی نیز ارایه مدارکی که بیانگر ثبت شرکت، نهاد یا سازمان مربوطه باشد، اسناد مالی شرکت، ارایه اطلاعات مربوط به نوع فعالیت و نام و نشانی شخصی که اقدام به افتتاح حساب برای شرکت می‌کند، الزامی است.

افتتاح حساب برای شرکت‌های بازرگانی علاوه بر موارد مذکور، نیازمند ارایه اسامی و نشانی تمامی اعضای هیأت‌مدیره، مدیرعامل و سهامدارانی است که بیش از ۲۰ درصد سهام دارند. در مورد شرکت‌های غیربازرگانی هم اسامی و نشانی تمامی اعضای هیأت‌مدیره و هیأت‌امنا باید ارایه شود. ■

منابع

۱) پولشویی، روش‌ها و تأثیرات آن در ایران و جهان / هاله اردبیلی / پژوهشنامه اقتصادی / فصلنامه پژوهشکده امور اقتصادی وابسته به وزارت امور اقتصادی و دارایی / شماره ۳ و ۴ / پاییز و زمستان ۱۳۸۲.

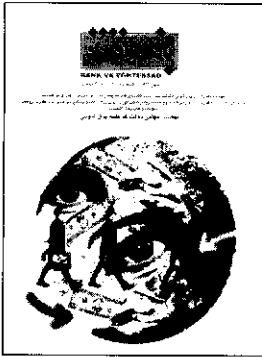
۲) دستورالعمل اتحادیه بین‌المللی مبارزه با پولشویی / عبدالرضا ملک / بانک و اقتصاد / شماره ۲۶ / مرداد ۱۳۸۱.

۳) در تعقیب پول کثیف / نقاط ضعف سیستم مالی بین‌المللی باید شناسایی شود / ترجمه و تلخیص فریده تذهیبی / بانک و اقتصاد / شماره ۲۴ / خرداد ۱۳۸۱.

۴) پولشویی، آثار و پیامدهای آن بر اقتصاد کشور / دکتر حسینعلی بهرامزاده و صفرا خدمتگزار باغان / مدیریت / فروردین و اردیبهشت ۱۳۸۳.

۵) پولشویی / حسین معصومی / روند / فصلنامه تخصصی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران / پاییز و زمستان ۱۳۸۱.

۶) روزنامه ایران / مبارزه دولت با پولشویی آغاز شد / ۱۴ اردیبهشت ۱۳۸۳.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران کلیه نهادهای مالی را موظف کرده است که یکی از اعضای هیأت‌مدیره یا مقامات ارشد اجرایی خود را به عنوان مسوول اجرایی امور مبارزه با پولشویی منصوب و معرفی کنند.